

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Філологічний факультет
Катедра української мови імені проф. Івана Ковалика

Затверджено
на засіданні катедри української мови
імені проф. Івана Ковалика
філологічного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка

(протокол № 1 від 31 серпня 2023р.)

Завідувач катедри З.О. Купчинська

СИЛАБУС

з навчальної дисципліни

“Діалектологічна практика”,

що викладається в межах ОПП “Українська мова та література”

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для здобувачів зі

спеціальності 035 Філологія.

Спеціалізація 035.01 Українська мова та література

Львів - 2023

**Силабус курсу «Діалектологічна практика»
2023/2024 навчального року**

Назва курсу	Діалектологічна практика
Адреса викладання курсу	Львівський національний університет ім. Івана Франка м. Львів, вул. Університетська, 1.
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Кафедра української мови імені професора Івана Ковалика
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Галузь знань 03 Гуманітарні науки. Спеціальність 035 Філологія. Спеціалізація Українська мова та література
Викладачі курсу	<i>Ст. викл. Борійчук Л.М., асист. Бутковська О.В, доц. Мосур О.С., доц. Висоцька Т.Й., доц. Глібчук Н.М., доц. Костів О.М.(загальне керівництво), доц. Купчинська З.О. , доц. Пілецький В.І. , доц. Сокіл-Клепар Н.В., асист. Сус І.Р. , доц. Тимошик Г.В., доц. Труш О.М. , асист. Висоцька М. А.</i>
Контактна інформація викладачів	oksana.kostiv@lnu.edu.ua
Консультації по курсу відбуваються	середа (15.15)
Сторінка курсу	http:// philology.lnu.edu.ua/course/dialektolohichna-praktyka
Інформація про курс	Дисципліна “Діалектологічна практика” є нормативною дисципліною зі спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035.01 Українська мова та література для освітньої програми “Українська мова та література”. Ця дисципліна викладається в 4 семестрі в обсязі 3 кредити (2 кредити в 3 семестрі, 1 кредит в 4 семестрі) (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS)
Коротка анотація курсу	Діалектологічна практика завершує курс «Діалектології» і розрахована на 135 год. Під час її проведення студенти повинні поглибити свої знання з української діалектології, ознайомитися з конкретними говорами і говірками української мови, з’ясувати їхні фонетичні, морфологічні, синтаксичні та лексичні особливості. Діалектологічна практика дає студентам перші навички роботи в польових умовах, прищеплює їм знання та вміння, потрібні для майбутньої педагогічної та наукової діяльності. Записи діалектного мовлення є свіжим і в багатьох випадках надійним джерелом для вивчення української діалектології, історії української мови.
Мета та цілі курсу	Мета практики – закріпити знання із української діалектології, зібрати діалектні матеріали за пропонованим питальником. Це дасть змогу увести в науковий обіг новий фактичний матеріал, суттєво сприятиме поглибленню лексикологічних, семасіологічних, етимологічних та інших досліджень української мови. Унаслідок проведення практики студенти повинні набути практичних умінь та поглибити теоретичні знання: <ul style="list-style-type: none"> • знати, до якого діалекту в загальній системі (класифікації) говорів української мови належить говірка визначеного населеного пункту, детально ознайомитися з фонетичними, морфологічними, синтаксичними, лексичними

особливостями конкретної говірки;

- вміти застосовувати на практиці методи збирання діалектних матеріалів, виявляти характерні особливості говірки, записувати діалектні матеріали, користуючись фонетичною транскрипцією, добирати інформаторів;
- набути навичок аналізу діалектних явищ.

У кінці практики студенти повинні написати звіт філологічного та історико-краєзнавчого змісту, присвячений району та населеним пунктам, у яких збирали діалектні матеріали. Характеристику конкретної говірки доцільно виконати за таким планом:

назвати, до якого наріччя та говору належить конкретна говірка; відобразити географічне розташування села, його віддаленість від районного центру, місце населеного пункту на діалектологічній карті;

- описати історію села, походження його назви, кількість жителів;
- зібрати мікротопоніми села за поданим питальником;
- виявити фонетичні, морфологічні, синтаксичні особливості говірки;
- зібрати лексику говірки за поданим нижче питальником;
- записати на аудіо- чи відеозразки діалектних текстів і відтворити їх фонетичною транскрипцією;
- навести дані про інформаторів (прізвище, ім'я, по батькові, рік народження, місце народження, освіта, фах).

ЗК 1. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 3. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 4. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 5. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 6. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 8. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК 9. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 11. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 12. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 13. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 14. Здатність проведення досліджень на належному рівні

Фахові

ФК 1. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

ФК 2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК 3 Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії української мови.

ФК 4 Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди мов(и), що вивчаються(ється), описувати соціолінгвальну ситуацію.

ФК 7. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, фактів

ФК 12. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

	<p>Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання</p> <p>ПРН 1. Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та мовою усно й письмово, використовувати її для організації ефективної міжкультурної комунікації.</p> <p>ПРН 3. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.</p> <p>ПРН 4. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.</p> <p>ПРН 9. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності.</p> <p>ПРН 10. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.</p> <p>ПРН 13. Знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.</p> <p>ПРН 16. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.</p> <p>ПРН 21. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.</p> <p>ПРН 20. Мати навички участі в наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі філології.</p>
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<p><i>Основна</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Глібчук Н. М., Асіїв Л. В. Діалектологічна практика. Навчально-методичний посібник. – Львів, 2006. – 103 с. 2. Атлас української мови : Т. I – Полісся, Середня Наддніпрянина і суміжні землі. – Київ, 1984 р., Т. II – Наддністрянщина, Волинь, Закарпаття та суміжні землі– Київ, 1988 р., Т. III – Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянина, Причорномор'я і суміжні землі – Київ, 2001. 3. Бевзенко С.П. Вступ до української діалектології.- Одеса,1965. 4. Бевзенко С.П. Українська діалектологія. – К., 1986. 5. Дзедзелівський Й.О. Конспект лекцій з курсу “Українська діалектологія”. – Ужгород,1965. 6. Жилко Ф.Т. Нариси з діалектології української мови. - К., 1966. 7. Матвіяс І.Г.Українська мова і її говори. – К.,1990. 8. Мойсієнко В. Історична діалектологія української мови. Північне (поліське) наріччя. – К., 2016. 9. Українська мова. Енциклопедія. – К., 2000 // http:// litopys. org. ua <p><i>Додаткова</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок: У 2-х т. – Луцьк, 2000. 2. Бідношия Ю., Дика Л. Говірки Бориспільщини: Сучасні діалектні тексти та пам'ятки мови. – Київ: Інститут української мови НАНУ, 2008. – 480 с. 3. Ващенко В.С. Словник полтавських говорів. –Харків,1960. 4. Глібчук Н. М. Практичні завдання з української діалектології. – Львів, 1998. – 48 с. 5. Говірки південно-західного наріччя української мови. Збірник текстів / Упорядник Н. М. Глібчук. – Львів, 2000. – 155 с. 6. Говірки Чорнобильської зони.Тексти. – К, 1996. 7. Говори української мови. Збірник текстів. – К., 1977.

	<p>8. Гриценко П. Ю. Інформаційний простір діалектного тексту // Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичних студій / Відп. ред. П. Ю. Гриценко. – Київ, 2015. – С. 100-118.</p> <p>9. Гуцульські говірки. Короткий словник / За ред. Я. В. Закревської – Львів, 1997.</p> <p>10. Дзєндзелівський Й.О. Лінгвістичний атлас українських народних говорів Закарпатської області УРСР. – Ч.1-3 –Ужгород,1958–60;1993.</p> <p>11. Дуда І. Лемківський словник. – Тернопіль, 2011.</p> <p>12. Костів О. Діалектні явища у вивченні української // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – Львів: Львівський національний ун-т, 2016. – Випуск 12. С. 167–171</p> <p>13. Костів О. Сучасне діалектне мовлення з погляду динаміки // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Львів: Львівський національний ун-т, 2016. – Вип.63. - С.164-171</p> <p>14. Лисенко П.С. Словник поліських говорів. – К.,1974.</p> <p>15. Москаленко А.А. Словник діалектизмів українських говірок Одеської області. –Одеса,1958.</p> <p>16. Назарова Т.В. Лінгвістичний атлас нижньої Прип'яті. – К.,1985.</p> <p>17. Никончук М. Лексичний атлас Правобережного Полісся. – Київ, Житомир, 1994. – 386 с.</p> <p>18. Онишкевич М.Й. Словник бойківських говірок: У 2-х т. – К.,1984.</p> <p>19. Панцьо С. Матеріали до словника лемківських говірок. Дієслівна лексика. – Ч.1. –Тернопіль,1997.</p> <p>20. Свенціцький І. Бойківський говір с.Бітля // Зап. НТШ. –Т.114. – С.117–154.</p> <p>21. Турчин Є. Словник села Тилич на Лемківщині. – Львів, 2011. – 383 с.</p> <p>22. Українські говірки південно-західного наріччя. Тексти / Упорядник та автор передмови Н. М. Глібчук. – Львів, 2005. – 238 с.</p> <p>23. Українські східнословобожанські говірки: сучасні діалектні тексти: навч. посіб. / у поряд.: К. Д. Глуховцева, В. В. Лєснова, І. О. Ніколаєнко. – Луганськ, 2011. – 424 с.</p> <p>24. Хобзей Н., Ястремська Т., Сімович О., Дидик-Меуш Г. Гуцульські світи. Лексикон. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2013.</p> <p>25. Чабаненко В.А. Словник говірок Нижньої Наддніпряни: Т.1–3. – Запоріжжя, 1992–1993.</p> <p>26. Шило Г. Ф. Наддністрянський регіональний словник. – Львів-Нью-Йорк, 2008.</p>
Тривалість курсу	3 тижні
Обсяг курсу	Збір діалектного матеріалу. Транскрибування текстів. Загальний обсяг
Очікувані результати навчання	<p>Студенти повинні вміти: володіти основними принципами транскрибування діалектних текстів; оперувати основними термінами діалектології (говір, говірка, наріччя, ареал, ізоглоса), здійснювати класифікацію українських діалектів, класифікувати українські діалекти за генетичною ознакою на давні (старожитні) і новостворені; оперувати основними термінами лінгвістичної географії, визначати спільне та відмінне між діалектологією та лінгвогеографією, визначати на карті українські наріччя та говори; характеризувати поліське наріччя за діалектними ознаками на різних мовних рівнях аналізувати говори української мови, виділяти їх ареали, виокремлювати фонетичні, морфологічні, лексичні особливості. Вивчення вказаної дисципліни передбачає формування таких загальних компетентностей: ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК 4. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.</p>

	<p>ЗК 5. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.</p> <p>фахових компетентностей:</p> <p>ФК 13. Здатність екстраполювати національні, етнічні, регіональні соціокультурні цінності та традиції в освітнє середовище в процесі навчання української мови та літератури</p> <p>ФК 15. Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки.</p> <p>ФК 16. Здатність вільно користуватися філологічною термінологією.</p> <p>програмних результатів навчання:</p> <p>ПРН 1. Використовувати українську мову як державну в усіх сферах суспільного життя, зокрема у професійному спілкуванні.</p> <p>ПРН 4. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології, зокрема для вирішення завдань професійної діяльності.</p> <p>ПРН 15. Окреслювати основні проблеми дисциплін, що визначають конкретну філологічну галузь, пояснювати їх взаємозв'язок у цілісній системі знань.</p> <p>ПРН 17. Аналізувати мовні одиниці, визначати їх взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють, здійснювати лінгвістичний аналіз текстів різних стилів і жанрів.</p> <p>ПРН 20. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати мовні факти, інтерпретувати тексти різних стилів і жанрів, добирати відповідний теоретико-методологічний інструментарій.</p>
Ключові слова	Наріччя, говір, говірка, синхронія, діахронія, ядро, периферія, ізоглоса, ареал, діалектологія, лінгвогеографія, лінгвістична карта, діалектний словник, атлас, зона перехідності, зона вібрацій, діалектна риса, переголос, обниження наголошених голосних, дифтонги, акомодация, парокситонеза, укання, опозиція, історичні зміни.
Формат курсу	Очний
Теми	* СХЕМА КУРСУ
Підсумковий контроль, форма	Залік, захист практики
Пререквізити	Цикл курсів з діалектології, фонетики і граматики української мови, української лексикології та історичної граматики, загального мовознавства.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	<p>Діалектологічна практика передбачає застосування описового, порівняльно-історичного, лінгвогеографічного методів, що виявляється у таких прийомах:</p> <ul style="list-style-type: none"> діалектні явища аналізують із синхронного погляду (опис говору на вертикальному зрізі, аналіз діалектних явищ фонетичного, морфологічного, лексичного та синтаксичного зрізів); транскрипція записаного діалектного матеріалу; встановлюються риси відповідностей між літературною та діалектною мовами у фонетиці, морфології, синтаксисі, лексиці тощо; методи лінгвістичної географії дають змогу простежити просторове розміщення говіркових елементів.
Необхідне обладнання	Проектор, комп'ютер, мультимедійна дошка
Критерії оцінювання (окремо для	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються так:</p> <ul style="list-style-type: none"> правильність транскрибування: 30% семестрової оцінки;

<p>кожного виду навчальної діяльності)</p>	<p>максимальна кількість балів 30;</p> <ul style="list-style-type: none"> • аудіозаписи: 30% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 30, відеозапис - 30% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 30, питальник мікротопонімів – 10% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 10, звіт про практику, транскрибування - 30% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 30. <p>Підсумкова максимальна кількість балів 100.</p> <p>Академічна доброчесність: очікується, що роботи студентів будуть оригінальними. Виявлення ознак академічної недоброчесності у відповіді студента, незалежно від масштабів плагиату чи обману, є підставою для того, щоб викладач її не зарахував. Відвідування і проведення роботи з інформаторами є важливою складовою навчання. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усіх термінів проведення практики, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.</p> <p>Література. Усю літературу, яку студенти не зможуть знайти самостійно, надає викладач виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студентів заохочують до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p>Політика виставлення балів. Враховуються бали, набрані за виконання завдань практики (аудіозаписи, відеозаписи, транскрибування діалектних текстів). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються</p>
<p>Питання до екзамену.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • «Звіт про діалектологічну практику», який повинен містити повний комплект текстових матеріалів, у тому числі й затранскрибовані записи (зразок оформлення подано в методичних матеріалах). • Файли у форматі <i>mp3</i> – аудіозаписи і <i>mp4</i> - відеозаписи. Кількість файлів не обмежена.
<p>Опитування</p>	<p>Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.</p>

СХЕМА КУРСУ

Тиж. / дата / год. -	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)	Література	Завдання, год	Термін виконання
	МОДУЛЬ І				
1 т. 2 год.	Аналіз основних принципів діалектологічної транскрипції. Фонетичні, морфологічні, лексичні та синтаксичні особливості в діалектних текстах.		Глібчук Н. М., Асіїв Л. В. Діалектологічна практика. Навчально-методичний посібник. – Львів, 2006. – 103 с. Матвіяс І. Українська мова і її говори. – К., 1990.; Жилко Ф.Т. Нариси з діалектології української мови. – К., 1966; Енциклопедія "Українська мова"// www.litopys.org.ua ; Жилко Ф.Т. Нариси з діалектології української мови. – К., 1966.		
2 т.	Віезд на місце проведення діалектологічної практики. Пошук і знайомство з інформаторами. Здійснення аудіо-та відеозаписів.		Глібчук Н. М., Асіїв Л. В. Діалектологічна практика. Навчально-методичний посібник. – Львів, 2006. – 103 с. Матвіяс І. Українська мова і її говори. – К., 1990.; Жилко Ф.Т. Нариси з діалектології української мови. – К., 1966; Енциклопедія "Українська		

			<p>мова"/www.litopys.org.ua ; Жилко Ф.Т. Нариси з діалектології української мови. – К., 1966.</p>	
3 т. 2 год.	Траскрибування записаного діалектного матеріалу.		<p>Глібчук Н. М., Асіїв Л. В. Діалектологічна практика. Навчально-методичний посібник. – Львів, 2006. – 103 с. Матвіяс І. Українська мова і її говори. – К., 1990.; Жилко Ф.Т. Нариси з діалектології української мови. – К., 1966; Енциклопедія "Українська мова"/www.litopys.org.ua ; Жилко Ф.Т. Нариси з діалектології української мови. – К., 1966.</p>	